

Dialogul social și recesiunea în sectorul bancar: o perspectivă globală

Rezumat

Introducere

În vara anului 2007, cea mai gravă criză financiară de la crahul bursier din 1929 a început să se manifeste în Statele Unite ale Americii. Această criză s-a răspândit la nivel global și a afectat economiile reale, conducând la cea mai acută recesiune economică din ultimele decenii. Criza financiară a fost foarte mult concentrată în SUA și Europa, în timp ce sectoarele bancare din Japonia, Brazilia și China nu au fost afectate semnificativ. În consecință, între 2008 și 2010, nivelul ocupării forței de muncă a scăzut în sectoarele bancare din SUA și în multe economii europene, în timp ce tendințele ocupării forței de muncă au rămas relativ neschimbate în Japonia, China și Brazilia.

În Europa, efectele crizei financiare asupra industriei bancare sunt dificil de delimitat de cele care decurg din importanta restructurare cu care sectorul se confruntă deja în anii anteriori crizei. Ocuparea forței de muncă era în creștere în noile state membre și în Spania, Grecia, Portugalia și Irlanda și era deja în scădere în unele dintre țările din vestul Europei (Austria, Germania, Țările de Jos, Danemarca sau Belgia), reflectând parțial relocarea din ce în ce mai intensă a operațiunilor marilor grupuri bancare din țările din urmă către primele.

Contextul politicilor

Criza economică a avut un impact major asupra nivelurilor generale ale ocupării forței de muncă însă, în pofida pierderilor mari de locuri de muncă în numeroase economii, impactul declinului activității economice ar fi fost mai mare în absența intervențiilor statului. Majoritatea economiilor dezvoltate și emergente au pus în aplicare politici fiscale și monetare cuprinzătoare pentru combaterea crizei.

Impactul crizei financiare asupra sectorului bancar a fost neuniform în rândul economiilor importante ale lumii. Pe de o parte, sectoarele financiare din Japonia, Brazilia și

China nu au fost afectate semnificativ, iar autoritățile publice nu au fost nevoite să se confrunte decât cu anumite probleme de lichiditate în cadrul sistemelor bancare. Pe de altă parte, sistemele bancare din SUA și din multe țări europene s-au confruntat nu doar cu probleme legate de lichidități, ci și cu probleme de solvabilitate. A fost necesară salvarea mai multor instituții financiare de către stat și adoptarea unor programe publice fără precedent pentru a evita colapsul sistemelor financiare.

Inițial, băncile centrale au răspuns la criza emergentă prin infuzii de lichidități în sistemele financiare și, ulterior, guvernele au început să utilizeze măsuri ad hoc de salvare vizând instituții individuale. După colapsul Lehman Brothers la 15 septembrie 2008, guvernele din Europa și din SUA și-au consolidat abordarea pentru a sprijini sectoarele financiare prin adoptarea unor scheme naționale cuprinzătoare: asigurări la depozite, garanții pentru obligațiunile bancare, infuzii de capital și măsuri pentru salvarea activelor neproductive. Infuziile de capital au fost mai mari în SUA decât în Europa, la fel ca rambursările de capital efectuate până în prezent de băncile americane.

Sistemele de relații industriale din Europa au fost afectate de criză, însă partenerii sociali au oferit sprijin în cadrul sectorului în vederea combaterii impactului negativ asupra pieței muncii. Negocierea colectivă a devenit mai dificilă în timpul crizei, însă, cu toate acestea, s-a intensificat și a fost utilizată pentru punerea în aplicare a schimbărilor în sector. Sindicatele și asociațiile patronale au apelat, deși în măsuri diferite, la mai multe instrumente pe care le-au avut la dispoziție: negocierea colectivă având ca scop protejarea angajaților în cazul restructurării și disponibilizărilor sau vizând protecția ocupării forței de muncă din sector prin punerea în aplicare a unor măsuri precum reducerea programului de lucru, dialogul social în scopul analizării situației și

propunerii unor măsuri pentru menținerea sau crearea de locuri de muncă în sectorul bancar sau alte inițiative ale partenerilor sociali, care ar putea avea ca rezultat îmbunătățirea condițiilor de lucru din sector.

Principalele constatări

În UE-27 în ansamblu, 250 000 de locuri de muncă au fost pierdute în sectorul bancar între 2008 și 2010. Aceasta înseamnă că ocuparea forței de muncă a scăzut cu 6%, peste media reducerii ocupării forței de muncă în întreaga economie (-2,4%), însă departe de importante modificări în ceea ce privește ocuparea forței de muncă în sectorul producției sau al construcțiilor (peste 10%). Un aspect important este acela că 187 000 de locuri de muncă s-au pierdut doar în Regatul Unit, principalul centru financiar european. Aceasta înseamnă că, dacă Regatul Unit nu ar fi luat în considerare, scăderea ocupării forței de muncă în sectorul bancar ar fi fost mai scăzută decât media din UE între 2008 și 2010.

Pe țări, imaginea este neuniformă. Cele mai mari reduceri ale ocupării forței de muncă au avut loc în Regatul Unit (-25%), Belgia (-15,2%), Portugalia (-14,8%), Ungaria (-12,7%), Țările de Jos (-12,5%), Bulgaria (-11,9%), Spania (-11%), Letonia (-10,1%) și Republica Cehă (-9,9%), în timp ce cele mai importante creșteri ale ocupării forței de muncă s-au observat în România (25,3%), Luxemburg (23,1%), Lituania (16,9%), Malta (10,9%), Polonia (7,6%) și Franța (5,4%).

În SUA, impactul crizei s-a făcut simțit mai devreme: numărul de angajați din sectorul bancar a scăzut cu mai mult de 10% între 2006 și 2010 (400 000 de locuri de muncă pierdute) și cu 7% între 2008 și 2010. În Japonia și, în special, în Brazilia și China, ocuparea forței de muncă în sectorul bancar pare să fi crescut în timpul crizei.

În Europa, relațiile industriale sunt bine stabilite în sector, dialogul social este consolidat, nivelurile de reprezentare sindicală sunt peste media națională în multe țări, iar acoperirea negocierii colective este relativ ridicată. Negocierea colectivă din sectorul bancar are loc în cea mai mare parte la nivel de sector în Germania, Franța, Spania și Italia; cea la nivel de companie este predominantă în Regatul Unit, Ungaria și Țările de Jos și nu are loc în Estonia.

Negocierea colectivă s-a intensificat în timpul crizei în unele țări europene. Există exemple de țări unde măsuri deja existente pentru păstrarea locurilor de muncă au fost adaptate, precum Fondul pentru disponibilizare din Italia sau anumite instrumente care au fost create în Germania pentru combaterea unei crize anterioare. Cu toate acestea, spre deosebire de

sectorul producției, negocierea colectivă având ca scop menținerea nivelurilor generale ale ocupării forței de muncă în sector precum scheme privind programul scurt de lucru a fost negliabilă în sectorul bancar. În majoritatea cazurilor, negocierea colectivă s-a axat pe moderarea salariilor și limitarea dimensiunii și impactului social al disponibilizărilor (de multe ori voluntare) prin planuri sociale negociate la nivel de companie, în cazul marilor restructurări.

Anumite exemple inovatoare de negociere colectivă la nivel de sector în timpul crizei pot fi găsite în Germania și în Franța, în timp ce cazurile Unicredit și Danske Bank indică pași importanți către crearea unor sisteme europene transfrontaliere de relații industriale la nivel de companie. Deși au avut loc discuții între partenerii sociali la nivel european în sectorul bancar, nu s-a convenit încă asupra unei acțiuni comune. În SUA, negocierea colectivă nu are un rol în sectorul bancar. Nivelul de reprezentare sindicală este de 1,2% în sectorul financiar și al asigurărilor, cum mult sub media națională, doar 13 din 7 830 de bănci comerciale având sindicate.

În Japonia, majoritatea sindicatelor sunt sindicate la nivel de companie, deoarece negocierea colectivă are loc la acest nivel. Rata reprezentării sindicale în sectorul financiar (34,8%) este mai mare decât media națională (sub 20%). Din cauza impactului limitat al crizei financiare din sectorul bancar, rundele de negociere colectivă s-au axat pe aspecte tradiționale, precum salariile, plata bonificațiilor, beneficiile suplimentare sau programul de lucru.

Rolul dialogului social și al negocierii colective este limitat în Brazilia, deoarece sistemul brazilian al relațiilor de muncă este caracterizat de un grad important de intervenție a statului. Sectorul bancar este unul dintre puținele sectoare din Brazilia unde negocierea are loc la nivel național și nu la nivelul regional de stat: contractul colectiv este reînnoit anual, iar rezultatele sunt valabile pentru întreaga industrie, unele clauze fiind completate de acorduri la nivel de companie.

În China, toți angajații din bănci sunt în mod automat membri ai sindicatelor din cadrul unităților locale și sunt cu toții reprezentați de Sindicatul Financiar Chinez, unul dintre cele zece sindicate la nivel de industrie din țară. Negocierea colectivă nu are loc.

Informații suplimentare

Raportul *Recession and social dialogue in the banking sector (Recesiunea și dialogul social în sectorul bancar)* este disponibil la adresa <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1115.htm>

Pentru mai multe informații, îl puteți contacta pe Carlos Vacas Soriano, Funcționar Cercetare, cva@eurofound.europa.eu